

На основе зарубежного опыта подчеркнута необходимость создания системы контроллинга как на уровне структурных подразделений, так и на уровне предприятия в целом. Акцентировано внимание на важности создания системы показателей и особая роль бюджетирования в эффективном управлении финансами предприятий. Определено, какие управленческие задания необходимо решить для повышения конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности предприятий машиностроительной отрасли.

Ключевые слова: система финансового планирования, центры расходов, центры прибыли, запас финансовой прочности, контроллинг.

Sych O.A., Dzoba V.B. Forming of modern mechanisms of financial planning on machine-building enterprises

The basic aspects of financial planning system for engineering enterprises, outlined the current state of engineering and the need for the introduction of financial planning, specific features of the financial problems of mechanical engineering. The stages of responsibility centers – cost centers and profit centers, building enterprises and the mechanism of their functioning. Based on international experience indicated the need for a system of controlling, at the level of structural units or enterprises in general. The attention to the importance of creating a system of indicators and the special role of budgeting for effective financial management of enterprises. Determined that the management tasks to be addressed to improve the competitiveness and investment attractiveness of enterprises allocated.

Keywords: system of the financial planning, centers of charges, centers of income, supply financial durability, controlling.

УДК 330.1

Ст. викл. Л.П. Стеців – Українська академія друкарства

СТРАТЕГІЇ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розглянуто основні стратегічні підходи до формування інноваційного розвитку регіону. Запропоновано модель регіональної політики забезпечення конкурентоспроможності регіону. Встановлено, що оскільки в найближчі роки газорозподільні організації будуть виводити застарілі та вводити нові потужності, то необхідно розробити динамічну модель ціноутворення, що враховує процес значної реконструкції галузі, з урахуванням моменту введення потужностей в експлуатацію і термінів їх окупності (з розрахунку сукупної ринкової та бюджетної ефективності).

Ключові слова: інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, стратегії, конкурентні переваги, інноваційний потенціал.

На сьогодні визначально важливим напрямом розвитку регіонів є інноваційний. Чинниками регіоналізації інноваційного розвитку є особливості науково-технічного і виробничого потенціалів регіонів, кадрове забезпечення; соціальні й екологічні проблеми інновацій формування інноваційної інфраструктури; переважно регіональний характер малого інноваційного підприємництва; соціально-правові питання регулювання інноваційної активності; захист інтелектуальної власності; вплив зовнішньоекономічних зв'язків на інноваційну активність; кількісний і якісний склад зайнятості тощо. Зміщення акцентів інноваційного розвитку на регіональний рівень є кроком на шляху подолання історичної спеціалізації регіонів, яка не завжди сприяє стійкому його розвитку, оскільки такі економіки значною мірою схильні до ризику внаслідок зміни кон'юнктури або в умовах кризи.

Зростання ролі регіонів у стабілізації вітчизняної економіки, підвищенні її конкурентоспроможності потребує формування адекватних іннова-

ційних механізмів активізації конкурентних переваг регіону. Нині в регіонах формуються пріоритети їх розвитку, розробляються інвестиційні програми та проекти, які забезпечують реалізацію інноваційного потенціалу.

Дієвість та ефективність обраної стратегії буде залежати від чіткої конкретизації дій, необхідних для досягнення поставлених цілей управління на основі обраних критеріїв (показників) та ефективного розподілу ресурсів; напрямів розвитку притаманних регіону конкурентних переваг, виявлення та активізацію стратегічних факторів їх використання з метою задоволення економічних, соціальних, екологічних, територіальних інтересів регіону та відтворення потенціалу території [1].

У сучасних кризових умовах наявність стратегії забезпечує такі можливості, як: координація розвитку району на вирішення головних проблем, зокрема збереження підприємницького потенціалу регіону, що безумовно зменшить актуальність соціальних питань; підвищення керованості соціально-економічних процесів та швидкість реакції на зміни, нові можливості, загрозливі тенденції; оцінювання альтернативних варіантів використання інвестиційних ресурсів у стратегічно обґрунтовані інноваційні проекти; стабілізація внутрішнього середовища, протидія виникненню негативних тенденцій; концентрація управлінського потенціалу на вирішенні пріоритетних цілей розвитку (рис.).

Основні принципи формування регіональної інноваційної стратегії повинні визначатися на загальних принципах державної інноваційної політики і відображати:

- узгодженість регіональної інноваційної політики з державною, при цьому пріоритети можуть не збігатися;
- всебічне врахування факторів і проблем, які впливають на економічний і соціальний розвиток регіону;
- випереджаючий вплив на формування інноваційно-інвестиційної політики;
- правове забезпечення регіональної інноваційної політики;
- збалансованість розвитку науки, освіти і виробничого потенціалу регіону [4].

Основні положення регіональної інноваційної політики доцільно сформулювати у вигляді концепції, в якій мають бути узагальнені цілі, завдання, принципи, напрями й інші питання державного регулювання інноваційної діяльності в регіоні. Її практичні функції варто конкретизувати стосовно окремих положень: пріоритетів, стимулів, функцій регіональних органів управління, галузевих і технологічних орієнтирів тощо.

Як свідчить досвід розвинених країн, ринкова економіка сама собою не створює достатні умови швидкого технологічного зростання. Значною мірою для цього необхідний сприятливий інноваційний клімат, створення якого – прерогатива держави шляхом активної участі в регулюванні економічного розвитку. Саме держава встановлює визначальні умови функціонування суб'єктів господарювання, а також, використовуючи прямі та непрямі методи здійснення науково-технічної та промислової політики, орієнтує учасників ринку.

Останнім часом спостерігається зростання інноваційної активності підприємств, які діють у реальному секторі економіки. Однак на цю тенденцію, на жаль, негативно впливає низький платоспроможний попит на науко-

містку продукцію як з боку держави, так і недержавного сектору економіки. За умов відсутності достатніх фінансових засобів підприємства скорочують передусім обсяги виробництва наукомісткої продукції, часто замінюючи її технічно простішою та дешевшою. Тому необхідно вибрати таку стратегію реалізації інноваційного потенціалу регіону, яка сприяла би створенню ефективного механізму підвищення мотивації підприємницької активності у сфері інноваційної діяльності.

Рис. Модель реалізації організаційно-економічних механізмів регіональної політики забезпечення конкурентоспроможності регіону

В Україні практика регулювання інноваційної діяльності базується на двох основних принципах:

- 1) інноваційна активність обумовлена непередбаченими проривами у сфері наукових знань;
- 2) зміна економічної кон'юнктури спричиняє відповідні зміни інноваційної активності [3]. Внаслідок створюється ситуація, коли інноваційній діяльності відводиться переважно пасивна роль; спостерігається очікування часу використання потенціалу загальних і спеціальних знань на практиці або ж слідування за вимогами попиту, що формується залежно від стану соціально-економічної ситуації.

Варто мати на увазі, що постіндустріальні стадії розвитку розвинених країн характеризуються високими темпами змін в економіці, які обумовлені циклічними та структурними зрушеннями. З урахуванням цього виникає потреба розроблення нових теоретичних і методичних підходів до управління інноваційною активністю, більше адаптованих до потреб суспільства. Сучасна інноваційна стратегія повинна мати статус генератора попиту й одночасно активно впливати на пропозицію, бути спрямованою на формування сприятливих факторів для розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Досвід регіонів і тенденції нарощення інноваційного потенціалу підприємств дають змогу намітити деякі підходи та критерії регіональної інноваційної стратегії. Суть її в тому, щоби значною кількістю заходів сприяти підприємствам як у вирішенні локальних інноваційних проблем, так і в здійсненні інноваційної діяльності, яка відображає інтереси групи підприємств і галузей, активно підтримувати створення та розвиток інноваційної інфраструктури, ефективної взаємодії науки, виробництва та фінансово-кредитної сфери, зокрема у сфері експорту нової продукції та нових технологічних процесів.

Ефективна реалізація інноваційного потенціалу регіону можлива лише за умови комплексного забезпечення інноваційних процесів у регіоні: наявності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, механізму стимулювання інноваційної діяльності, організаційного, матеріально-технічного та кадрового забезпечення [2].

Особливе значення мають енергоощадні технології, які можуть бути підняті на рівень інноваційної політики і відповідальності регіональної влади, тому ініціювання та сприяння інноваційному напрямку в енергозбереженні є одне з пріоритетних і масштабних завдань інноваційної політики регіону. Останнє повинно ставитися не лише щодо вирішення проблем збереження енергії, яка витрачається на виробництві, а передусім стосовно здійснення послідовної політики зниження енергомісткості виробу та його експлуатації. Проілюструємо це на прикладі інфраструктурних підприємств (природних монополій) сектору ЖКГ, модернізація якого становить одне з пріоритетних завдань регіону.

Вважаємо, що сьогодні мережеві інфраструктурні підприємства сектору ЖКГ будь-якого регіону, що перебувають в передкатастрофічному стані, мають серйозніше завдання, ніж розвиток конкуренції для створення ринку – підвищення їх технологічного рівня. Дуже вдалий приклад вирішення такого завдання – скуповування урядом М. Тетчер акцій англійських залізниць, що

мало чітку мету підвищення їх технологічного рівня під жорстким державним контролем. Ідея відновлення монополій ґрунтується на тому факті, що на кожному етапі еволюційного економічного розвитку є конкуренція з приводу чергового і найбільш ефективного конкретного параметра.

Тоді плани з реформування комунальної сфери, в яких проголошують першочерговим завданням не підвищення технологічного рівня, а створення ринків (газу, електроенергії, комунального господарства) через активізацію конкурентних умов і лише потім модернізацію, повинні враховувати стадії життєвого циклу технологій, на яких засновані інфраструктурні підприємства. У цьому сенсі цікаві приклади впливу на регульовані державою сектори ринку для активізації ринкових суб'єктів, які мають чітко виражений адаптивний характер, які можна спостерігати в комунальній сфері, наприклад у США і Швеції. Інституціональним ресурсним обмеженням є ціноутворення на постачання газу, яке передбачає постійний тариф на термін до 5 років. Це змушує комунальні служби в умовах обмеженості фінансового ресурсу запроваджувати енергоощадні технології. Крім того, за рахунок цінового тиску на інфраструктурні підприємства відбувається їх формування у вертикально (або горизонтально) інтегровані жорстко організовані єдині системи: від сировини до збуту кінцевому споживачу (хоча це і суперечить неокласичним догматам, оскільки на першому етапі веде до мінімізації посередників).

У термінах розглянутого еволюційного підходу до зміни управлінських стратегій це означає, що для поточної стадії життя національної інфраструктури адекватним інститутом є збільшення і монополізація з регулюванням державою цінових параметрів на ринках газу, електроенергії, комунальних послуг за максимальної прозорості компаній-монополістів у частині ціноутворення. Це і буде створення інституційних умов для "консервативних" підприємств, "які реагують під тиском обмеженої ціни" (тобто під тиском встановленої державою ціни на газ, електроенергію, комунальні послуги) [5].

В Україні на сьогодні політика ціноутворення в галузях житлово-комунального господарства та низці галузей природних монополій (газо-, водо-, тепло- та електропостачання) спирається на витратний механізм (за витратами минулого року). Проте тепер головна проблема полягає в тому, що більшість газорозподільних мереж перебуває за межами нормативних термінів експлуатації, що потребує великих і довготермінових капіталовкладень, а коротка ліквідність банківської сфери не дає такої можливості. Адже тариф затверджено на рік, а проекти реально окуповуються не менше ніж за 5 років. Саме ці очевидні вузькі місця доведеться "розшивати" бюджетними інвестиціями або через "банк розвитку". У цьому випадку йдеться не так про комерційну привабливість подібних проектів, як про їх галузеву чи макроекономічну стратегічну ефективність. У регульованих державою умовах формування тарифів має здійснюватися з урахуванням зносу та модернізації обладнання.

Оскільки в найближчі роки газорозподільні організації будуть виводити застарілі та вводити нові потужності, необхідно розробити динамічну модель ціноутворення, що враховує процес значної реконструкції галузі, з урахуванням моменту введення потужностей в експлуатацію і термінів їх окупності (з розрахунку сукупної ринкової та бюджетної ефективності).

Із запропонованого підходу випливає, зокрема, практична і теоретична конструкція комунальної реформи: для забезпечення сталого розвитку України загалом може бути привабливим синтез концепцій конкуренції та державного регулювання природних монополій. Мають на увазі не створення конкуренції взагалі в інфраструктурних секторах, а адекватна вибіркова мета державного регулювання: ціновий тиск на природні монополії для активізації конкуренції з приводу запровадження потужних технологій в інфраструктурні комунальні системи регіонів.

Очевидно, що на цьому етапі необхідно стимулювати внутрішню монополізацію як основу стійкості національної економіки, забезпечуючи при цьому зовнішньополітичні умови для конкуренції "внутрішньої" монополії на світовому ринку з найбільшими світовими компаніями як джерело розвитку. У зворотному випадку, розчленування, наприклад, радянського "Аерофлоту" (після приватизації була створена конкуренція на ринку авіаперевезень: 200 компаній) призвело до втрати інфраструктури авіаперевезень і авіабудування. (аргумент щодо того, що створення конкуренції приведе до декорупціалізації, можна не враховувати, оскільки не можна вести боротьбу з корупцією усередині інфраструктури за допомогою розчленування і знищення самої інфраструктури). Для цього існують інші, менш руйнівні способи, що приводять до прозорості найбільших компаній, зокрема "підвищення рівня компетентності керівників вищої ланки". Однак у цих обставинах особливого значення набувають нагляд, перевірку та оцінювання ефективності функціонування. Крім того, для соціального захисту працівників, які звільняються через запровадження винаходів, необхідний комплекс інституційних заходів для перекваліфікації кадрів і створення нових робочих місць.

Зростаючі в регіонах процеси інтеграції наукових, фінансових і виробничих підприємств у великі структури різних організаційно-правових форм на базі горизонтальної чи вертикальної корпорації, поряд з іншими позитивними результатами, можуть стати факторами формування власної стійкої науково-технічної та фінансової основи піднесення інноваційної діяльності. Великі інноваційні проекти підприємств, які значно впливають на економіку регіону, можуть мати особливий кластер форм і методів їх підтримки державними органами влади відповідно до регіональної інноваційної політики.

Головне завдання останньої полягає у створенні сприятливих умов для зростаючого залучення капіталу різних структур господарювання в інноваційну діяльність регіонального значення. Необхідно спрямувати зусилля та ресурси регіональних органів управління на виконання початкових стадій великих інноваційних проектів, відкриття перспектив для прикладання капіталу різних господарських структур.

Література

1. Гальчинський А. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко. – К. : Вид-во "Знання України", 2002. – 336 с.
2. Гринчель Б.М. Важнейшие факторы повышения конкурентоспособности регионов (краткая версия) / Б.М. Гринчель, Н.Е. Костылева. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.2003.regioforum.ru>.

3. Івченко В. Становлення та розвиток національної інноваційної системи України як передумова побудови конкурентоспроможної економіки держави / В. Івченко // Інтелектуальна власність. – 2007. – № 6. – С. 8-13.

4. Камаев В.А. Анализ ситуации в регионе и управление развитием с помощью когнитивного моделирования / В.А. Камаев, И.А. Полякова, А.В. Тихонин, М.А. Заболотский. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.e-joe.ru/aknit/itse2005/3_11.pdf.

5. Томпсон А.А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учебник [для ВУЗов] / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд // Банки и биржи. ЮНИТИ. – 1998. – 176 с.

Стецив Л.П. Стратегии активизации инновационного развития региона

Рассмотрены основные стратегические подходы к формированию инновационного развития региона. Предложена модель региональной политики обеспечения конкурентоспособности региона. Установлено, что поскольку в ближайшие годы газораспределительная организация будет выводить обветшалые и вводить новую мощность, то необходимо разработать динамическую модель ценообразования, которое учитывает процесс значительной реконструкции отрасли, с учетом момента введения мощности в эксплуатацию и сроков их окупаемости (из расчета совокупной рыночной и бюджетной эффективности).

Ключевые слова: инновационное развитие, конкурентоспособность, конкурентные преимущества, инновационный потенциал.

Steciv L.P. Strategies of activation of innovative development of region

In the article the basic strategic approaches to region innovative development are investigated. The model of regional policy of provision of competitiveness of region is proposed. Described that as in the nearest years gas-distributing organizations will destroy ramshackle and enter new powers, then it is necessary to develop the dynamic model of pricing which takes into account the process of considerable reconstruction of industry, taking into account the moment of introduction of powers in exploitation and terms of their recoupment (from the calculation of the combined market and budgetary efficiency).

Keywords: innovative development, competitiveness, strategies, competitive advantages, innovative potential.

УДК 338.532 (477)   Здобувач О.Л. Холодюк – Інститут РД НАН України

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ СПОЖИВЧИХ ЦІН ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНТЕГРОВАНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Розглянуто способи оцінювання міжрегіональної інтеграції на основі цінових показників. Наведено результати досліджень цінової диференціації на внутрішньому споживчому ринку України. Акцентовано увагу на важливості інтеграції споживчого ринку держави. Встановлено, що загалом на внутрішньому ринку держави протягом перших шести років незалежності міжрегіональна цінова конвергенція відбувалась досить мляво. Проте стрімко зростали ціни в напрямку до світових, особливо це було помітно у 1996 р. Тобто існувала значна цінова конвергенція стосовно міжнародного рівня. При цьому рівень доходів громадян значно не змінився.

Ключові слова: Економічна інтеграція, цінова конвергенція, цінова диференціація.

Стрімкі глобалізаційні процеси у світі потребують функціонування у державі високорозвиненої економічної системи, стійкої до впливів зовнішніх факторів. А це, своєю чергою, передбачає тісну внутрішню кооперацію та високий рівень міжрегіональної інтеграції; за таких умов національна госпо-